

www.pwc.ee

HEATEO SIHTASUTUS

Heateo Sihtasutus Ühiskondliku mõju osakute tasuvusarvutused

Lõpparuanne

Heateo Sihtasutus
juuni 2015

pwc

This project is funded by the European Union

Heateo Sihtasutus
Telliskivi 60a
10412 Tallinn

Erki Mägi
Juhtivkonsultant
T: +372 6 141 800
M: +372 56 256 340
erki.magi@ee.pwc.com

Tarmo Meresmaa
Konsultant
T: +372 6 141 800
M: +372 52 030 69
tarmo.meresmaa@ee.pwc.com

AS PricewaterhouseCoopers Advisors
Pärnu mnt 15, Tallinn 10141, Estonia
T: +372 6 141 800
F: +372 6 141 900

Lugupeetud Teele Raun

Käesolev aruanne on koostatud AS PricewaterhouseCoopers Advisors (“PwC”) poolt Heateo Sihtasutusele („Tellija“) vastavalt PwC ja Tellija vahel 17. aprillil 2015 sõlmitud lepingule (“Leping”) ning selle sisu on konfidentsiaalne.

Aruanne on koostatud ühiskondliku mõju osakute (ingl k *Social Impact Bond*) tulu-kulu- ning tasuvusanalüüsi jaoks alaealiste õigusrikkumise pilootprojekti raames.

Aruandes sisalduv info pärineb mitmest aruandes kirjeldatud allikatest ja me ei ole Projekti raames hinnanud nende infoallikate usaldusväärsust ega testinud sealt pärineva info tõepärasust. Meie töö näol pole tegu kindlustandva audiitorteenusega ja selles sisalduvat finants- ega muu info õigsuse osas pole läbi viidud kontrollprotseduure, välja arvatud eraldi sätestatud juhtudel. Seetõttu ei vastuta PwC aruande täpsuse ega täielikkuse osas.

Aruande lõppversioon on koostatud, võttes arvesse teie esitatud kommentaare ja kaasnenud diskussioon teie juhtkonna liikmetega meie 14. mail 2015. aastal esitatud aruande projektile.

PwC kannab aruandega seoses õiguslikku vastutust Lepingus sätestatud ulatuses üksnes Tellija ja mitte ühegi teise osapoole ees, kes võib oma otsustes olla tuginenud selles aruandes sisalduvale teabele või seisukohtadele.

Aruannet puudutavates küsimustes võtke palun ühendust Erki Mägi’ga, 614 1800, erki.magi@ee.pwc.com või Tarmo Meresmaa’ga, 614 1800, tarmo.meresmaa@ee.pw.com.

Lugupidamisega

Teet Tender

AS PricewaterhouseCoopers Advisors

Oluline teadaanne isikutele, kes ei ole aruande adressaadid

Isikud, kes ei ole käesoleva aruande adressaadid ja seda aruannet loevad, loetakse ta nõustunuks alljärgnevate tingimustega:

1. aruannet lugev isik võtab teadmiseks, et AS PricewaterhouseCoopers Advisors on selle koostanud vastavalt oma kliendilt saadud juhiste ja üksnes kliendi huvisid ja kasu silmas pidades.
2. aruannet lugev isik tunnistab asjaolu, et ta pole selle aruande adressaat ning vastamaks tema huvidele ja vajadustele oleks võinud aruande koostamiseks osutada vajalikuks läbi viia teistsuguseid või täiendavaid töid.
3. lugejal pole vastuväited asjaolule, et AS PricewaterhouseCoopers Advisors, selle juhtorganid, töötajad ega esindajad ei vastuta mingil kujul kahju ega saamata jäänud tulu eest, mis õigusvastaselt aruandega tutvunud isikule sellega seoses kaasneda võivad.

Sisukord

Analüüsi eesmärk ja meie lähenemine	5
Eeldused ja piirangud	7
Tulemused	9
Lisad	16

Eesmärk ja lähenemine

Töö eesmärk ja meie lähenemise olulised alused

Meie tööle seatud eesmärk ja ülesanded

Tellijaga lepiti kokku järgnevates eesmärkides ja ülesannetes:

- ühiskondliku mõju osakute (ingl k *Social Impact Bond*) tulu-kulu analüüsi jaoks kulustruktuuri määratlemine,
- tulu-kulu analüüsi teostamine,
- rahavoogude analüüsi ehk aegreana tasuvusarvutuste teostamine.

Meie töö pیرneb ainult alaealiste õigusrikkumise pilootprojekti raames teostatavate ülesannetega.

Analüüsi eesmärk

Eesmärk on selgitada välja alaealiste õigusrikkumistega („AÕR“) kaasnev riigi otsene kulubaas ning analüüsida, kas nende vähendamiseks planeeritavad innovaatilised sekkumisvahendid võivad tuua riigile ja maksumaksjatele kaasa täiendavat kulusäästu.

Meie lähenemise olulised eeldused ja lähtekohad

- Meie ülesanneteks ei olnud alusandmete kogumine ja nende usaldusväärsuse ja tõepärasuse hindamine. Andmete kvaliteedi usaldusväärsuse tagamise kohustus ei lasu meil.
- Lähtusime Tellija poolt meile esitatud andmetest ning kõik käesolevas aruandes nimetatud eeldused ja piirangud, sh kasutatud materjalid ja allikad on kooskõlastatud Tellijaga ning Tellija vastutusel.

Ülevaade meie lähenemisest

Tervikliku ülevaate andmiseks viisime läbi **järgmised toimingud**:

- Kogusime informatsiooni avalikest teabeallikatest.
- Hankisime informatsiooni ja alusandmeid Tellijalt ja Tellija poolt volitatud isikutelt (Praxis, SEV);
- Osalesime Tellija poolt korraldatud nõupidamistel;
- Analüüsisime kogutud informatsiooni, erinevate isikute esitatud ütluseid ja arvamusi ning esitasime nende põhjal tähelepanekud;
- Valideerisime tulemusi Tellija juhtrühmaga;
- Teostasime lõppanalüüsi ja koostasime analüüsiraporti.

Töö teostati 2015. aasta aprilli ja mai kuus.

Eeldused ja piirangud

Tulu-kulu analüüsis kasutatud eeldused

Eeldused

SIBi tasuvusarvutuste teostamiseks oleme kasutanud arvukaid eelduseid ja arvestanud erinevate piirangutega, kuid mis on tulenevalt vajaminevate andmete puudumisest või kättesaadavusest tingituna olnud vajalikud. Esitame järgnevalt loetelu töös kasutatud eeldustest, mida on oluline mõista tulemuste tõlgendamiseks ja edasiste otsuste langetamiseks.

- Analüüsis on püütud kasutada võimalikult aktuaalseid andmeid (2014. a), kuid mõningate sisendite puhul oleme vajaminevate andmete puudumise tõttu pidanud kasutama varasemaid kui 2014. a andmed.
- Analüüsis ei ole võimalike varasemate aastate kulusid (nt 2012 või 2013) toodud tänastele hinnatasemetele, kuid hindame, et sellest tuleneda võivad mõjud on ebaolulised.
- Analüüsis on AEK üheksast erinevast mõjutusvahendist kasutatud ainult (1) erikooli, (2) spetsialistide juurde suunamise ja (3) rehabilitatsiooni teenuste osutamisega seonduvaid kulusid. Ülejäänud mõjutusvahendite kulu pole võimalik usaldusväärselt hinnata.
- Analüüsis on eeldatud, et AEK enda ülalpidamiskulud AÕRi kohta ei sisalda mõjutusvahendi rakendamise kulusid.
- Analüüsis on eeldatud, et kõik prokuröri juurde saadetud AÕRid on ART sihtgrupile vastavad.
- Analüüsis on eeldatud, et kõik AEKst erikooli saadetud AÕRid on ART sihtgrupile vastavad.
- Analüüsis on eeldatud, et erineva raskusastmega süüteo sooritanud AÕRi menetluskulud AEKis on võrdelised.
- Analüüsis on kasutatud röövimise kuriteoliigi kohta esitatud kuluandmeid, kuigi esineb teadmine, et kõik AÕRid ei ole röövimised. Andmete puudumise tõttu polnud võimalik selgitada süütegude koosseisu süüteo liikide ega nende raskusastmete alusel.
- Analüüsis on eeldatud, et ART sihtgrupi AÕRi vanglas viibimise kulu on sarnane alaealise kinnipidamisasutuses viibimise kuluga.
- Analüüsis on eeldatud, et AÕRi vanglas viibimise keskmine aeg on üks aasta.
- Analüüsis on eeldatud, et ART sihtgrupi AÕRile on rehabilitatsiooniteenuse osutamine sama hinnaga kui näiteks kergema raskusastmega süüteo sooritanud alaealisele.
- Analüüsis on eeldatud, et ART sihtgrupi AÕRi kriminaalhooldusel viibimise kulu on võrdne alaealise kriminaalhooldusel viibimise kuluga.
- Analüüsis arvestab 1,5 aasta kulusid, mis tulene ART programmi rakendamise ja mõju hindamise perioodist. ART programmi tulemusel tekkinud kokkuvõtteid pole arvatud pikema ajateljeksi kui 1,5 aasta peale, kuid on tõenäoline, et riigi kulude kokkuvõtteid ajas suureneb.
- Investortootluse puhul on arvestatud 5% tootlusega ning eeldustega, et ART programmi maaletoomise ja rakendamise maksumus tasutakse ühes osas enne programmi algust. Väljamakse puhul on arvestatud 3 aastase perioodiga.

Tulemused

ART (Agression Replacement Training)

Innovaatiline sekkumine alaealiste õigusrikkumise vähendamiseks

- **ART (Agression Replacement Training)** on 10-nädalane intensiivne kognitiiv-käitumuslik grupitreening agressiivse käitumise asendamiseks ja sotsiaalsete oskuste arendamiseks.
- ART **sihtgrupiks** on agressiooniga seotud (nt isiku- või varavastase) süüteo sooritanud alaealine. Käesoleva pilootprojekti raames peetakse ART sihtgrupiks täpsustatult **süüteo sooritanud alaealist vanuses 14-17**.
- ART programmi **kestvus**: programmi rakendamine 1 aasta ning mõju mõõtmise ~2 aastat.
- Grupi suurus on 6-10 noort, treeningut osutab korraga 2 treenerit, toimub 30 sessiooni 3 korda nädalas.
- Teemadeks on:
 - Sotsiaalsed oskused (käitumine),
 - Viha ohjamine (tunded),
 - Eetilised valikud (mõtlemine).
- ART programmi rakendamise eelduseks on lähtekoht, et aastas läbib programmi **128 noort**.

ART maksumus

<u>Jrk Kirjeldus</u>	<u>Kokku EUR/a</u>
1 ART programmi maaletamine	30 tuh EUR
2 ART programmi rakendamine	181 tuh EUR
ART kulu kokku	211 tuh EUR
Investori tootlusootus	5%/a
Periood	3 a
ART programmi kogukulu + investori tootlus	244 tuh EUR

- *Programmis osaleb 128 AÕRi*
- *Kulu ühe AÕRi kohta on 1 649 EUR*

AÕRiga kaasnevad kulud

Olulised alusandmed

- 1372 AÕRi (14-17 aastased), keskmiselt sooritab üks AÕR 1,2 süütegu aastas
- Alaealiste komisjoni (AEK) on suunatud 945 isikut, kellest 25% moodustavad ART sihtgrupiks sobiliku AÕRi. Prokuröri menetlusse jõuavad ligikaudu 20% kõikidest süütegudest
- AEK kasutab kokku 9 mõjutusvahendit, millest (1) erikooli 56 AÕRi, (2) spetsialistide juurde suunatakse 61% ning (3) rehabilitatsiooniteenustele 14%. HEV klassidesse saadetakse AEK-st ainult 1,4% AÕRe
- Kohtumenetlust on rakendatud ligikaudu 200 AÕRile, millest (1) üldmenetlus 2%, (2) lühimenetlus 19% ning (3) kokkuleppemenetlus 79%. Kriminaalhooldusele on suunatud 166 ja vanglasse 33 AÕRi

Olulised kuluandmed

- Süüteo uurimise (uurija) kulu süüteo kohta on 3 894 eurot ning süüteo menetluskulu (prokurör) 525 eurot. Keskmise AEK kulu ühe AÕRi kohta on 163 eurot
- AEK mõjutusvahendite kulud ühe AÕRi kohta: (1) erikoolis viibimine 29 342 eurot, (2) spetsialisti juurde suunamine 140 eurot, (3) rehabilitatsiooniteenus 670 eurot.
- Kohtumenetluskulud ühe AÕRi kohta: (1) üldmenetlus 1 968 eurot, (2) lühimenetlus 239 eurot ning (3) kokkuleppemenetlus 100 eurot.. Keskmise vanglas viibimise kulu aastas 14 365 eurot ning kriminaalhooldusel 612 eurot.
- Kulu ühiskonnale ühe ohvri kohta 1 800 eurot ning kaotatud töötasu 764 eurot.

Riigi kulud

Kirjeldus	Kulu
Süüteo tuvastamise ja uurimise kulu (uurija)	6,4 mln EUR
Erikoolis viibiva AÕRi kulu	1,6 mln EUR
Vanglas viibiva AÕRi kulu	0,5 mln EUR
Süüteo menetlemise kulu (prokurör)	0,2 mln EUR
Ohvri tekitatud kahjud (varaline kahju)	3,3 mln EUR
Ohvri tekitatud kahjud (kaotatud töötasu)	1,4 mln EUR
Muud kulud	0,3 mln EUR
Riigi kulu kokku	13,70 mln EUR

- *Kulud on arvestatud 1 aasta jooksul sooritatud süütegude kohta*
- *Varasemad uuringud on selgitanud, et ühe süüteo kohta on 1,11 ohvrit. Kannatanud on kõige ilmselgemad kahju saajad. Ohvrite kulud hõlmavad näiteks varastatud või hävitatud vara, aga ka aega, mis kulub kuriteo tagajärgedega tegelemiseks (näiteks politseis käimine, kohtuistungil osalemine jne). Lisaks on ohvri emotsionaalsed ja füüsilised kannatused.*

ART programmi mõju kuludele

Olulised eeldused

- ART programmi rakendamise puhul on mõju arvutustel arvesse võetud nelja erinevat stsenaariumit:
 - 8% süütegude vähenemine
 - 16% süütegude vähenemine
 - 24% süütegude vähenemine
 - 30% süütegude vähenemine
- Süütegude vähenemise puhul tuleb arvestada, et see vähenemine tekib ainult ART programmis osalevate AÕRide puhul ehk planeeritult 128 isiku osas.
- Ülejäänud AÕRide puhul ei saa eeldada, et võimaliku süütegude vähenemise põhjuseks on ART programm.

Tulemused

- Ühe-aastasest vaates avaldub investeeringu tagasitootlus (nn nullpunkt) maksumaksjale 22% süütegude vähenemise stsenaariumi rakendumisel.
- Samas tuleb siin arvestada, et selliseid investeeringuprojekte, mille kasud avalduvad kohe esimesel aastal, on pigem vähe. Üldjuhul on mõistlik arvestada, et investeeringu tasuvus avaldub mõnevõrra pikema kui ühe aastase perioodi jooksul (nt 3 ja enam aastat) ning seetõttu võib käesoleval juhul pidada maksumaksja seisukohalt kasulikuks investeeringuks ka neid stsenaariume, mille korral süütegude vähenemine ART programmi tulemusel jääb alla 22%.
- Vaata SIBi rahavoogude mudeli arvutusi 16% süütegude vähenemise stsenaariumi osas leheküljel 14.

Riigi kulud

Kirjeldus	Kulu	
Riigi kulude baastase	13,70 mln EUR	
8% süütegude vähenemine	13,62 mln EUR	
16% süütegude vähenemine	13,53 mln EUR	
24% süütegude vähenemine	13,43 mln EUR	
30% süütegude vähenemine	13,37 mln EUR	
ART programmi rakendamise kulu koos investori tootlusega	0,24 mln EUR	
Riigi kulude kokkuhoid		%
8% süütegude vähenemine	-0,16 mln EUR	-1,2%
16% süütegude vähenemine	-0,08 mln EUR	-0,6%
24% süütegude vähenemine	0,03 mln EUR	0,2%
30% süütegude vähenemine	0,09 mln EUR	0,6%

Tähelepanekud

Olulised asjaolud tulemuste tõlgendamisel

1. Süütegude eeluurimise (uurija) ja menetlemise (prokurör) kulude arvestamisel on aluseks võetud röövimise süüteoliigi kulud, mis võivad olla kulukamad kui kergemad süüteod. Seetõttu võivad riigi kulud olla ülehinnatud ning ART programmi rakendamisest tekkida võiv kulusääst olla madalam.
2. Riigi kulude arvutused baseeruvad üldjuhul keskmise süütegude arvuga AÕRide baasil, aga meile teadaolevalt moodustatakse ART programmi valim ehk grupp pigem rohkemate süütegudega AÕRide baasil, mistõttu võib hinnata, et ART programmi rakendamisest tekkinud kulusääst on suurem.
3. Arvutustes on konservatiivsuse printsiipi rakendades võetud aluseks 1 aasta kulud tulenevalt ART programmi rakendamise suhteliselt lühiajalisest perioodist (pilotprojekt). Seetõttu avalduvad võimalikud kokkuhoiukohad ainult suhteliselt lühiajalistena, kuid võib hinnata, et ART programmi eduka rakendamise puhul tekib riigile siiski kaugemaleulatavam positiivne mõju. Pikema ajatelje paremaks mõistmiseks on koostatud rahavoogude mudel, vt järgmine lehekülg.

Rahavoogude mudel

(tuhandetes eurodes)

	Aasta 1	Aasta 2	Aasta 3	Kokku
1. ART sihtgrupi AÕR-ide arv	128	0	0	128
2. ART teenuse kulud	211	0	0	211
2.1. ART teenuse maaletoomise kulu	30	0	0	30
2.2. ART teenuse rakendamise kulu	181	0	0	181
3. SIBi juhtimiskulud	21	4	4	29
3.1. SIBi rakendamise nõustamise kulu (õigusabi-, finantskonsultatsiooni- ja maksukonsultatsiooni teenused), 5%	11	0	0	11
3.2. SIBi tulemuste ja mõjude sõltumatu hindamise kulu, 2%	4	4	4	12
3.3. SIBi vahendaja juhtimistasu (nn <i>management fee</i>), 3%	6	0	0	6
4. SIBi kogukulu	232	4	4	240
5. Investeeringu vajadus investoritelt	240	0	0	240
6. Maksumaksja kulude kokkuhoid	85	170	170	425
6.1. Maksumaksja kulude kokkuhoid ART programmi rakendamise tulemusel (16% AÕRi kordu rikumise vähendamise stsenaarium)	170	-	-	-
6.2. Maksumaksja kulude kokkuhoiu jagunemine aastate lõikes	50%	50%		100%
7. Neto kokkuhoid	-155	170	170	185
8. Kumulatiivne neto kokkuhoid	-155	15	185	-
9. Maksumaksja lõplik kulude kokkuhoid	85	170	-108	147
10. Investori neto rahavoog	-240	0	278	38
10.1. Põhiosa	-240	0	240	0
10.2. Tootlus (5%/a, 3 aastat)	0	0	38	38
11. Kumulatiivne investori neto rahavoog	-240	-240	38	-

Selgitused ja eeldused rahavoogude mudelile

	Selgitused	Eeldused
1. ART sihtgrupi AÕR-ide arv	ART programmis osalenud alaealiste õigusrikkujate arv	128 alaealist õigusrikkujat aastas. Eeldus, et programmi rakendatakse 1-1,5 aastat, tulemusi ja mõju hinnatakse kuni 18 kuud.
2. ART teenuse kulud	Arvutuslik, summa	-
2.1. ART teenuse maaletoomise kulu	ART programmi (ühekordne) maaletoomisega seotud kulu	-
2.2. ART teenuse rakendamise kulu	ART programmi rakendamise ehk sekkumise kulu	Allikas: Heateo SA ja SEV arvutused, mai 2015
3. SIBi juhtimiskulud	Arvutuslik, summa	-
3.1. SIBi rakendamise nõustamise kulu (õigusabi-, finantskonsultatsiooni- ja maksukonsultatsiooni teenused), 5%	SIBi rahastamisvahendi rakendamise nõustamise kulu, nt SIBi rakendamise analüüs, muudatusettepanekute esitamine ja SIBi kui rahastamisvahendi skeemi muutmine asjakohasemaks	5% ARTi rakendamise aastastest kulust
3.2. SIBi tulemuste ja mõjude sõltumatu hindamise kulu, 2%	Tavapärase rahastamisvahendite või toetuste tulemuste ja mõjude sõltumatu hindamine	2% ARTi rakendamise aastastest kulust
3.3. SIBi vahendaja juhtimistasu (nn <i>management fee</i>), 3%	SIBi rahastamisvahendi juhtimise tasu, SIBi rakendamise koordineerimine, monitoring	3% ARTi rakendamise aastastest kulust
4. SIBi kogukulu	Arvutuslik, summa	-
5. Investeeringu vajadus investoritelt	Investeeringu vajadus investoritelt SIBi rakendamise aastatel	Investori(te) sissemaks toimub SIBi rakendamise esimesel aastal ühekordse sissemaksena
6. Maksumaksja kulude kokkuvõid	Arvutuslik, summa	-
6.1. Maksumaksja kulude kokkuvõid ART programmi rakendamise tulemusel (16% AÕRi korvurikkumise vähendamise stsenaarium)	Maksumaksja ehk riigi kulude kokkuvõid ART programmi rakendamise tulemusel	Rahavoogude mudeli arvutuste aluseks on võetud 16% süütegude vähenemise eeldusega ART programmi stsenaarium
6.2. Maksumaksja kulude kokkuvõid jagunemine aastate lõikes	-	Eeldusel, et ART programmi rakendatakse kuni 1,5 aasta jooksul, siis avaldub riigi kulude kokkuvõid kahel esimesel aastal (50% 1. aasta, 50% 2. aasta)
7. Neto kokkuvõid	Arvutuslik, summa	-
8. Kumulatiivne neto kokkuvõid	Arvutuslik, summa	-
9. Maksumaksja lõplik kulude kokkuvõid	Maksumaksja ehk riigi kulude kokkuvõid pärast investoritele põhiosa ja tootluse tasumist. Arvutuslik, summa	-
10. Investori neto rahavoog	Arvutuslik, summa	-
10.1. Põhiosa	Investori(te) sissemaks SIBi pilootprojekti	SIBi kogukulu = investeeringu vajadus
10.2. Tootlus (5%/a, 3 aastat)	-	Investorite tootlus 5% aastas, 3-aastane investeering
11. Kumulatiivne investori neto rahavoog	Arvutuslik, summa	-

Lisad

Lisa 1 Lisa1_AÕR_SIB_finantsmudel_05062015

Lisa 2 Lisa2_SIB_rahavoogude_mudel_05062015

© 2015 AS PricewaterhouseCoopers Advisors. Kõik autoriõigused kaitstud. “PwC” viitab Eesti seaduste alusel asutatud ja tegutsevale äriühingule AS PricewaterhouseCoopers Advisors või kontekstist lähtuvalt teistele PricewaterhouseCoopers International Limited rahvusvahelise võrgustiku liikmetele, kellest igaüks on eraldiseisev ja sõltumatu juriidiline isik.